היום נלמד בעזרת ה׳:

מנחות דף יב

(בעמוד הקודם)

משנה: הקומץ את המנחה: העושה אחת מארבע עבודות (קמיצה, הנחה בכלי, הולכה, והקטרה) במחשבה לאכול את שיירי המנחה או להקטיר את הקומץ ׳מחוץ למקומו׳ כלומר מחוץ לבית המקדש. המנחה פסולה אבל אין על אכילתה כרת. אבל העושה אחת מארבע עבודות במחשבה לאכול או להקטיר ׳מחוץ לזמנו׳ של הקרבן, המנחה פיגול וחייב על אכילתה כרת.

ולכן אומרת המשנה – הקומץ את המנחה וחושב בשעת הקמיצה לאכול את שייריה מחוץ לעזרה, או אפילו לאכול רק כזית משייריה בחוץ. (אבל אם חשב על פחות מכזית הקרבן כשר). וכן הקומץ וחושב להקטיר את קומצה בחוץ, או אפילו להקטיר כזית מקומצה בחוץ. וכן הקומץ וחושב להקטיר את לבונתה בחוץ. בכל המקרים הללו זוהי מחשבת חוץ למקומו. המנחה פסולה אך אין על אכילתה כרת.

לאכול שייריה למחר: אבל הקומץ וחושב לאכול את שיירי המנחה למחר, או אפילו לאכול כזית משייריה למחר, זוהי מחשבת ׳חוץ לזמנו׳ כי זמן אכילת הקרבן הוא יום ולילה. וכן הקומץ וחושב להקטיר את קומצה למחר או אפילו להקטיר כזית מקומצה למחר. וכן החושב להקטיר את הלבונה למחר. בכל המקרים הללו זוהי מחשבת חוץ לזמנו. המנחה פיגול וחייבין על אכילתה כרת.

זה הכלל: הקומץ, או נותן בכלי, או מוליך, או מקטיר במחשבה לאכול דבר ׳שדרכו לאכול׳ דהיינו שיריים של המנחה, או שחושב להקטיר דבר ׳שדרכו להקטיר׳ דהיינו את הקומץ. ומחשבתו היתה לעשות זאת חוץ למקומו, הקרבן מנחה פסול ואין בו כרת. ואם חשב לעשות זאת ׳חוץ לזמנו׳ הקרבן מנחה פיגול וחייבין עליו כרת.

אבל אם חשב על השיריים להקטרה, או על הקומץ לאכילה (חוץ לזמנו או חוץ למקומו), הקרבן מנחה כשר. כי השיריים אינם דבר שדרכו להקטיר, והקומץ אינו דבר שדרכו להאכל.

ובלבד שיקריב המתיר כמצותו: כל הדין 'פיגול', בתנאי שהקומץ והלבונה שהם המתירים את השירים באכילה, יוקרבו כהלכתם. ולא יהיה פסול אחר בהקרבתם, אלא רק מחשבת חוץ לזמנו. כי הקרבן מתפגל רק אם נעשו העבודות המתירות אותו כהלכתן. אבל אם הם נעשו במחשבת פסול נוספת, אין פיגול. וכדלהלן.

כיצד קרב המתיר כמצותו? קמץ 'בשתיקה' בלי מחשבה, ואחר כך נתן את הקומץ בכלי והוליך אותו והקטיר אותו במחשבת חוץ לזמנו (שחשב בשלושת העבודות הללו). או שקמץ במחשבת חוץ לזמנו ואחר כך נתן בכלי והוליך והקטיר 'בשתיקה' בלי מחשבה. או שקמץ ונתן בכלי והוליך והקטיר במחשבת חוץ לזמנו (בארבעת העבודות) זהו 'שקרב המתיר כמצותו' כי לא היה כאן פסול נוסף מלבד הפיגול (שהוא מחשבת חוץ לזמנו).

(לסיכום, אם עשה אפילו רק אחת מארבע העבודות, במחשבת חוץ לזמנו, ולא היתה מחשבה אחרת הפסולת בשאר העבודות, זהו שקרב המתיר כמצוותו).

כיצד לא קרב המתיר כמצותו? אם קמץ במחשבת חוץ למקומו, ואחר כך נתן בכלי והוליך והקטיר במחשבת חוץ לזמנו. או שקמץ במחשבת חוץ לזמנו, ואחר כך נתן בכלי והוליך והקטיר במחשבת חוץ למקומו. או שקמץ או נתן בכלי או הוליך או הקטיר במחשבת חוץ למקומו, ואת שאר שלושת העבודות עשה במחשבת חוץ לזמנו. כאן הצטרפה מחשבת פסול של 'חוץ למקומו', ולכן אין כאן דין פיגול.

מנחת חוטא ומנחת קנאות: שקמצן במחשבת שלא לשמה ('מחשבת פסול'), ונתן בכלי והוליך והקטיר במחשבת חוץ לזמנו ('מחשבת פיגול'). או שקמץ במחשבת חוץ לזמנו ונתן בכלי והוליך והקטיר במחשבת שלא לשמה. או שקמץ או נתן בכלי או הוליך או הקטיר במחשבת שלא לשמה, ואת שאר שלושת העבודות עשה במחשבת חוץ לזמנו. זהו מקרה 'שלא קרב המתיר כמצותו' ואין על אכילת הבשר כרת. כי כאן המנחה נפסלת גם בלא מחשבת הפיגול. וזאת משום שחשב מחשבת פסול בעבודות המתירות אותה לאכילה.

לאכול כזית בחוץ: ואם חשב באחת מארבע העבודות שתי מחשבות. מחשבה אחת לאכול כזית אחד מהמנחה חוץ למקומו (= מחשבת פסול), ומחשבה שניה לאכול כזית אחד למחר (= חוץ לזמנו 'פיגול'). או שחשב להיפך, לאכול כזית אחד למחר וכזית אחד בחוץ. או שחשב לאכול כחצי זית למחר וכחצי זית בחוץ. או להיפך, כחצי זית בחוץ וכחצי זית למחר. בכל המקרים הללו הקרבן פסול אבל אין באכילתו כרת. והטעם כנ"ל. זוהי דעת ת"ק הסובר שאין הבדל אם מחשבת החוץ למקומו קדמה למחשבת החוץ לזמנו או להיפך.

אמר רבי יהודה: רבי יהודה חולק על ת"ק וסובר שיש מקרה שאם חשב מחשבת פסול ומחשבת פיגול כן חייב כרת. וזה הכלל; אם מחשבת חוץ לזמן (= פיגול) קדמה למחשבת המקום (= מחשבת פסול), הקרבן פיגול וחייבין עליו כרת. משום שכבר חל עליו הפיגול, ומחשבת הפסול אינה יכולה להוציא אותו מהמחשבה הקודמת. אבל אם מחשבת המקום קדמה למחשבת הזמן, אין מחשבת הפיגול מוציאה ממחשבת הפסול. ולכן פסול ואין בו כרת.

וחכמים אומרים זה וזה פסול ואין בו כרת: זו דעת ת"ק הנ"ל.

גמרא: איבעיא להו: לדעת רבי יוחנן (לעיל דף ט) הסובר ששיריים של מנחה שנחסר מהם בין קמיצה להקטרה (ונותר בהם כזית), מקטיר קומץ עליהן. והעמדנו שם את שיטתו שאותן השיריים אסורים באכילה. השאלה היא, האם תועיל לשיריים האלו הקטרה של הקומץ במחשבת פיגול (על מנת לאכול את השיריים חוץ לזמנן), כדי שהם יהיו פיגול, או לא?

האם בגלל שהוא מקטיר את הקומץ ברשות (כי הוא צריך להקטיר אותו), אם כן הרי זה ככל הקטרת קומץ שאם חישב בה מחשבת חוץ לזמנו, המנחה נעשית פיגול בהקטרה הזו. או שבגלל שאין השיריים הללו נאכלים, הרי זה כמחשב לאכול מחר דבר שאין דרכו לאכול, שאין המחשבה הזו פוסלת.

וכן יש להסתפק בשיריים שחסרו והקטיר את הקומץ בשתיקה. האם ההקטרה הזו מוציאה את השיריים 'מדין מעילה'? כלומר הנהנה מקודשים עובר על איסור

מעילה. אבל לאחר שהקטירו את הקומץ כבר אין בשיריים דין מעילה, כי כבר יש כאן שעת היתר לכהנים (לאכול את השיריים).

האם בגלל שהוא צריך להקטיר את הקומץ, הרי זה ככל הקטרה המוציאה את השיריים מידי מעילה. או שבגלל שאין השיריים נאכלים, הרי הם כדבר שאין לו היתר לכהנים ואינו יוצא מידי מעילה?

אמר רב הונא: אפילו לרבי עקיבא (במסכת מעילה) הסובר שזריקה של הדם מועילה גם לבשר שיצא חוץ לקלעים ונפסל משום "יוצא", להחשיב אותו כדבר שיש לו היתר לכהנים, ולהוציאו מידי מעילה. למרות שאין הזריקה מתירה אותו באכילה, שהרי הוא פסול משום יוצא. כאן הוא יסבור שההקטרה אינה מועילה

כי כל זה דוקא בפסול של 'יוצא', משום שבבשר עצמו אין שום פסול, והפסול שלו הוא רק 'מחמת דבר אחר' דהיינו היציאה לאויר ירושלים. מה שאין כן בנידון שלנו, יש פסול בגוף המנחה בגלל החיסרון של השירים, ולכן לא תועיל הקטרה להוציאה מידי מעילה.

אמר ליה רבא: אדרבה, אפילו לרבי אליעזר החולק על רבי עקיבא, וסובר שאין זריקה מועילה ל'יוצא' להוציאו מדין מעילה, כאן הוא מודה שההקטרה כן תועיל. כי דוקא ביוצא החוצה שאינו נמצא בפנים, אין הזריקה מועילה לו כי הוא לא נמצא כאן. אבל במנחה שיש חיסרון בשיריים שלה, מכיון שהיא נמצאת בפנים, מועילה לה ההקטרה. (כי רבי אליעזר סובר, שפסול 'יוצא' חמור יותר מפסול 'חסרון שיריים').

אמר רבא – מנא אמינא לה וכו': מניין אני יודע שמנחה שחסרה מועילה לה הקטרה לעניין פיגול ומעילה? ממשנתנו האומרת שהקומץ את המנחה על מנת לאכול את שיריה בחוץ <u>או כזית</u> משיריה בחוץ וכו'.

ושנה רבי חייא בברייתא "הקומץ את המנחה לאכול שיריה בחוץ", והוא לא שנה את המילים "או כזית", לא בקומץ ולא בשיריים, בין לגבי פסול חוץ למקומו ובין לגבי פיגול של חוץ לזמנו.

ולכאורה, מדוע באמת הוא לא שנה "או כזית" לגבי מחשבת אכילת שיריים למחר? האם משום שהתנא ששנה זאת סובר שהאמור בהמשך המשנה "והנותן בכלי

והמוליך והמקטיר לאכול דבר וכו' חוץ לזמנו" מדובר גם כן באופן שחישב על כזית או חצי כזית. וכגון שחסרו שיריים בין קמיצה להקטרה ונשאר בהם כזית, ואמר 'הריני נותן בכלי ומוליך ומקטיר על מנת לאכול את אותו כזית של שיריים למחר'. ולכן שנה התנא ברישא "או כזית" בשביל הסיפא, לחדש שגם במקרה שחסרו השיריים ועמדו על כזית, מועילה בהם המחשבה לפגלם.

ואע"פ שאת עבודת הקמיצה הכלולה בסיפא זו, אין להעמיד באופן זה, שהרי אם חסרה המנחה קודם קמיצה היא פסולה ואינה נקבעת בפיגול. מכל מקום, את שלוש העבודות האחרות ניתן להעמיד באופן זה שחסרו שיריים.

וטעמו של רבי חייא שלא שנה כן, כי מאחר והעמדנו את המחשבה בשלוש העבודות, באופן שכבר חסרה המנחה ועמדו השיריים על כזית. הרי לא יתכן לשנות "או כזית" דהיינו שחישב על הכזית הנותר, אלא במחשבה על אכילת אדם דהיינו על אכילת השיריים. אבל מחשבה על אכילת מזבח האמור שם, דהיינו שחישב על הקומץ, לא שייך לשנות כן. משום שהדין הוא שקומץ שחסר, נפסלה המנחה, ואין המחשבה בו מפגלת.

ואמנם, הרישא של המשנה העוסקת במחשבה בעת הקמיצה, וודאי אינה מדברת באופן שחסרו השיריים, שהרי שיריים שחסרו קודם קמיצה נפסלה המנחה. ואם כן הרי היה שייך לשנות בה "או כזית". ולכן לא שנה רבי חייא את המילים "או כזית" אף ברישא, כי כיון שבסיפא העוסקת בשחשב בשעת מתן כלי ובהילוך ובהקטרה הוא לא שנה "או כזית" על השיריים מהטעם שנתבאר. משום כך ברישא העוסקת בחשב בעת הקמיצה לאכול שיריים למחר, הוא לא שנה "או כזית".

ואם כן, לאחר שהעמדנו את המשנה באופן שחישב מחשבת פיגול על שיריים שחסרו, וכתוב על כך בסיפא שהוא פיגול וחייבין עליו כרת, מוכח שמועילה ההקטרה לשיריים שחסרו בין קמיצה להקטרה לפגל אותם!

דחייה: **אמר ליה אביי:** באמת אין מועילה ההקטרה לשיריים שחסרו לפגול אותם ולהוציאם מידי מעילה. ואין לך הוכחה מרבי חייא. כי במשנה לא מדובר באופן שחסרו השיריים ועמדו על כזית, שמשום כך לא שנה רבי חייא "או כזית" בסיפא. אלא, טעמו של רבי חייא שלא שנה "או כזית" בברייתא שלו הוא, כי הברייתא הזו

היא דעתו של רבי אלעזר הסובר שאין חשובה הקטרה עד שיקטיר את כולו. כדלהלן.

דתנן הקומץ: הקומץ של מנחת ישראל, והלבונה של מנחה, והקטרת שמקטירים בכל יום, ומנחת כהנים שהתנדב כהן שדינה שאינה נקמצת אלא מוקטרת כליל, ומנחת כהן משיח שהיא מנחת חביתין שמביא כהן גדול והיא מוקטרת כליל, ומנחת נסכים שדינה גם כן שמוקטרת כליל. אם הקריב מאחת מהן כזית בחוץ – חייב, ורבי אלעזר פוטר עד שיקריב את כולו. כי רבי אלעזר סובר שאין הקטרה בכזית חשובה הקטרה.

ומכיון שבהקטרת קמיצה הוא לא שנה "או כזית מקומצה בחוץ" שהרי לא ניתן לשנות כן, כי מאחר ואין זו הקטרה אין המחשבה מפגלת בזה. משום כך גם בשיריים דהיינו "לאכול משירייה בחוץ" הוא לא שנה "או כזית".

קושיא: **אי רבי אלעזר:** אם זו דעת רבי אלעזר, וכי מחשבה "על מנת להקטיר קומצה" מפגלת? והרי לדעת רבי אלעזר הקטרת הקומץ לבדו אינה חשובה הקטרה עד שיקטיר גם את הלבונה, ואם כן היה צריך להיות כתוב בברייתא "להקטיר קומצה ולבונתה"! כי אין המחשבה מפגלת עד שיחשוב על הקטרת שניהם. וכמו שכתוב במשנה 'הקומץ והלבונה שהקריב את אחד מהן בחוץ חייב, ורבי אלעזר פוטר עד שיקריב את שניהם'.

תירוץ: **בקומץ דמנחת חוטא:** הברייתא שאמרה שמחשבת הקטרת קומץ לבד מפגלת, מדברת בקומץ של מנחת חוטא שאין בה לבונה, ומשום כך היא מתפגלת במחשבת הקטרת הקומץ לבדו. ומה שאמרה המשנה שמחשבת הקטרת לבונה לבדה מפגלת, מדובר בלחם הפנים שאין בו קומץ אלא הקטרת לבונה.

קושיא: **ואיכפל תנא לאשמועינן קומץ דמנחת חוטא?** וכי טרח התנא וכתב את כל זה רק בשביל להשמיע לנו את הדין קומץ של מנחת חוטא?

תירוץ: **אין** (= כן). **וכן כי אתא רב דימי אמר רבי אלעזר:** שהברייתא מדברת על קומץ של מנחת חוטא, ורבי אלעזר היא. (רבי אלעזר האמורא מדבר על רבי אלעזר התנא).

רבא חוזר בו מדבריו –

הדר אמר רבא: רבא חוזר בו ואומר – אינו נכון מה שאמרתי ששיריים שחסרו והקטיר הקומץ עליהן, מועילה להם ההקטרה לפיגול ולמעילה. כי באמת היא אינה מועילה. והראיה מהכתוב בברייתא.

נאמר בלחם הפנים "**כי קדש קדשים הוא לו**". מהמילה "הוא" לומדים שאם נפרסה (= נשברה) אחת מהחלות של לחם הפנים, כל החלות פסולות ושורפים אותן. והטעם, משום שהקטרת הבזיכין אינה כשרה עד שתהיה כל המנחה שלמה, וכיון שנפסלה אחת מהן, אין כאן שתי מערכות שלמות, ואין ההקטרה מועילה להן.

ומשמע, שדווקא בפסול של 'נפרסה' שהוא כמנחה שחסרה, נפסלת גם ההקטרה של כל החלות. אבל בפסול של 'יוצא' דהיינו שיצאה אחת מהחלותיה חוץ לקלעים ונפסלה, החלות שנשארו בפנים כשרות, ואינן נפסלות בגלל החלה שיצאה. כי אף על גב שנפסלה אחת מהן משום יוצא, מכל מקום עדיין יש כאן הקטרה על שתים עשרה חלות. כיון שהקטרת הבזיכין חשובה הקטרה אף לגבי זו שיצאה. והיינו כרבי עקיבא הסובר שזריקה מועילה ל"יוצא", והקטרת בזיכי מנחה היא במקום זריקת הדם של הקרבן. ומבואר אם כן, שזריקה מועילה אף לזו האסורה באכילה להחשיבה בין אלו שלא נפסלו.

ואם כן, הרי מיהו שאמר שזריקה מועילה ליוצא? זהו רבי עקיבא, והוא אומר שדווקא ל"יוצא" מועילה ההקטרה, אבל לנפרסה לא מועילה. אם כן אין הקטרה מועילה לזו האסורה באכילה מחמת חסרון. ואם כן, הוא הדין לשיריים שחסרו שאין ההקטרה מועילה להם.

אמר ליה אביי: באמת יתכן שהקטרה מועילה לשיריים שחסרו, ואין ראיה מהברייתא הזו. כי האם כתוב בברייתא במפורש "אם יצאת החלה כשרות החלות הנותרות' שנוכיח שהברייתא בשיטת רבי עקיבא? והרי זהו רק דיוק. ואם כן יתכן לדייק כך 'הא אם נטמאת החלה, כשרות החלות הנותרות'. והטעם, משום שהציץ מרצה על טומאה. אבל ביצאה אחת מהן לא הוכשרו הנותרות, משום שהברייתא הזו סוברת כרבי אליעזר שאמר 'אין זריקה מועילה ליוצא'.

ואם תאמר, אם כן מדוע לא שנתה הברייתא דין זה גם לגבי חלה שיצאה? התשובה – באמת היה צריך להיות כתוב גם שאם יצאה אחת מהן כולן פסולות, והסיבה שכתוב 'נפרסה' ולא 'יצאה', כי הברייתא רוצה לחדש לנו שאפילו אם נפרסה

החלה והיא בפנים ולא יצאה לחוץ, מכל מקום לא מועילה לה הקטרה. אבל לרבי עקיבא שאמר זריקה מועלת ליוצא, אם כן אפילו בפסול של חסרון תועיל לו הקטרה.

(ואם כן השאלה הזו של שיריים שחסרו, תלויה במחלוקת רבי עקיבא ורבי אליעזר, האם זריקה מועילה ל"יוצא" או לא).

משנה: לאכול כחצי זית ולהקטיר כחצי זית: אם חשב לעשות זאת חוץ לזמן, הקרבן כשר. משום שאין אכילה והקטרה מצטרפין למחשבה אחת, ואם כן אין כאן מחשבת פיגול כלל.

גמרא: טעמא דלאכול ולהקטיר: מדייקת הגמרא, דוקא בגלל שהיתה כאן מחשבה של אכילה ומחשבה של הקטרה, הן לא מצטרפות ביחד. אבל אם חשב שתי מחשבות של אכילה, אחת לאכול כחצי זית מהשיריים והשניה לאכול כחצי זית מהקומץ (ולעשות זאת חוץ לזמן), הן כן מצטרפות. למרות שהמחשבה על אכילת הקומץ היא דבר שאין דרכו לאכול.

וזה לא יתכן! כי כבר למדנו 'ברישא' כלומר במשנה הקודמת שדוקא אם חשב לאכול דבר שדרכו לאכול, או להקטיר דבר שדרכו להקטיר, זו מחשבה המועילה לפסול. אבל אם חשב לאכול על דבר שאין דרכו לאכול (או להקטיר דבר שאין דרכו להקטיר), לא!

<u>תירוץ</u>: **מאן תנא? א"ר ירמיה וכו':** התנא של משנתנו הוא רבי אליעזר החולק על התנא של המשנה הקודמת, וסובר ש'מחשבין מאכילת אדם לאכילת מזבח', כלומר מחשבה על השיריים העומדים לאכילת אדם, להאכיל בהם את המזבח כלומר 'להקטרה', פוסלת. וכן מחשבים 'מאכילת מזבח לאכילת אדם', כלומר מחשבה על הקומץ לאכילה, פוסלת.

דתנן הקומץ את המנחה וכו': הגמרא מביאה את מחלוקת ת"ק ורבי אליעזר (המובאת לקמן דף יז').

<u>אביי מתרץ</u>: ניתן ליישב את משתנו כדעת רבנן (ת"ק), ויש לדייק מהמשנה כדלהלן. אם חשב לאכול ולאכול דבר שדרכו לאכול המחשבה פוסלת. דהיינו חשב לאכול כחצי זית חוץ למקומו וכחצי זית חוץ לזמנו, המחשבות מצטרפות לפסול.

קושיא: **ומאי קמ"ל? הא בהדיא קתני לה וכו'**: הרי זה כבר כתוב במשנה הקודמת "לאכול כזית וכו' כחצי זית בחוץ וכחצי זית למחר, כחצי זית למחר וכחצי זית בחוץ. פסול ואין בו כרת". אם כן מדוע צריכה המשנה שלנו לומר שוב את אותו הדין?